

Ungdomarna med!

Handbok om
samutveckling
för kommuner
och städer

Hej! Detta är en handbok om utveckling tillsammans med ungdomarna i kommuner och städer

Närmare taget hjälper denna handbok dig att inleda eller effektivisera samarbetet med ungdomarna oavsett hurdan roll eller bransch du verkar i. Handboken presenterar en verkstadsprocess där ungdomar och kommunens representanter tillsammans utarbetar planer för att stärka ungdomarnas delaktighet, och därvid producerar en plan för delaktighet. Handboken ger dig även praktiska tips om vad fortsatt samutveckling i praktiken kan innebära i kommuner och städer, och vad allt ungdomarna generellt vill och kan delta i.

Syftet med handboken är att väcka er tjänsteinnehavare, beslutsfattare och övriga medarbetare i kommuner och städer till att observera den egna kommunens ungdomar och locka er till ett ännu tätare samarbete med dem. Handboken har utarbetas inom projektet Kompetenscentret för ungas delaktighet 2020–2023, finansierat av undervisnings- och kulturministeriet. De verkstäder, metoder och tips som presenteras i handboken har prövats i samarbete mellan kompetenscentret, kommuner och städer. Responserna har varit uppmuntrande och därför tror och hoppas vi att denna handbok för samutveckling ger medel för ditt arbete och samarbete med de unga!

Helsingfors, februari 2024, Antti och Mikko

Texter Antti Ollikainen och Mikko Sääskilahti 2024.
Kompetenscentret för ungas delaktighet 2020-2023,
Undervisnings- och kulturministeriet.
Grafisk design av Mosatonttu Oy, illustrationerna
har skapats i samarbete med artificiell intelligens.

Innehåll

Inledning Delaktighet för ungdomar via samutveckling	4
Delaktighet för ungdomar och samutveckling med dem	6
Delaktighet	6
Deltagande och påverkan	7
Samutveckling med ungdomar i kommuner och städer	8
Delaktighetsplan för ungdomar	10
Process för samutveckling	13
Verkstäder för start av samutveckling – planering tillsammans av delaktighet för ungdomar	16
Genomförande och främjande av verkstäder	17
Verkstad för tjänsteinnehavare om utbildning	18
Verkstad för ungdomar om påverkan	21
Verkstad för ungdomar och tjänsteinnehavare om samutveckling	23
Avslutande verkstad för tjänsteinnehavare	27
Kontinuerlig samutveckling	31
Diskussion, lärdomar och blick mot framtiden	34
Litteratur och länkar	37

Inledning

Delaktighet för ungdomar via samutveckling

Under de senaste åren har delaktighet för ungdomar blivit ett starkt fenomen i Finland och dess betydelse som en källa till välbefinnande är erkänd.

I arbetet att utveckla tjänster i såväl den offentliga som privata sektorn har man sett att inkludering av målgruppen, kunder eller ungdomar är en styrande princip i framgångsrikt utvecklingsarbete. Betydelsen av arbetet för delaktighet erkänns allt mer i kommunerna det har redan länge varit en fast del av etos inom ungdomsarbetet att stödja delaktigheten för ungdomar. Kommunerna har redan arbetat för upplevelsen av delaktighet bland ungdomar och övriga invånare och de flesta kommuner i Finland har utsett en medarbetare eller ett team till att ansvara för delaktigheten.

Arbetet för delaktighet personifieras alltså dock ofta i dessa människor och stödet för delaktighet hotas bli en börda för ett fåtal kompetenta arbetstagare och tjänsteinnehavare. **Alla som arbetar i kommunen ska dock stärka delaktigheten oavsett arbetsbeskrivningen och sektorn.** Att bygga nätverk och göra tillsammans över sektorgränserna har en nyckelposition vid utveckling av delaktighet. Denna handbok handleder och inspirerar till detta.

De ungas upplevelse av att höra till en gemenskap och känsla av möjligheten till påverkan kan dock ökas ytterligare. En gemensam process för samutveckling, för ungdomar och kommunens representanter har utvecklats för detta behov. Med processen skapar man, i samarbete med ungdomarna och de vuxna i kommunen, ungvänliga lösningar för kommunen utgående från de unga. Syftet är att sammanföra ungdomar och kommunens eller stadens anställda och tjänsteinnehavare. Kommunens delaktighetskoordinator eller ansvariga kan vara ledare och facilitator för processen.

I processen producerar man tillsammans med ungdomar information och lösningar kring att utveckla delaktighet samt åtgärder som påverkar de ungas liv och som samlas i en delaktighetsplan. Delaktighetsplanen gör att man i kommunen konkret kan producera lösningar, som man har tänkt ut tillsammans ur ungdomarnas synvinkel. Processen medför att tanken på delaktighet sprids vida i kommunen och samtidigt ger de unga möjligheter att påverka utvecklingen i kommunen och den vägen en kontaktyta med sin hemkommun och gemenskaperna. Ungdomarna har också möjlighet att utveckla sitt demokratikunnande.

Syftet är att sammanföra ungdomar och kommunens eller stadens arbetstagare och tjänsteinnehavare.

I processen för samutveckling studerar man olika delområden och synvinklar på delaktighet samt bygger en ny slags verksamhetskultur genom att begrunda konkreta åtgärder, verktyg och strukturer för att stärka delaktighet och deltagande för de unga såväl i sitt arbete som vidare vid utveckling av organisationen och verksamhetsmiljön. Samutveckling beskrivs i handboken som tre helheter: att ungdomar deltar direkt och representativt i kommunens projekt, att ungdomar och kommunens representanter träffas samt informationsflöde och ungdomarnas behov, idéer och försök.

Processen för samutveckling har prövats i projektet Kompetenscentret för ungas delaktighet; undervisnings- och kulturministeriet inrättade sex kompetenscentra för åren 2020-2023 och Kompetenscentret för ungas delaktighet är ett av dem. Syftet med Kompetenscentret för ungas delaktighet har varit att öka de kommunala tjänsteinnehavarnas kunskap och kompetens i fråga om de ungas delaktighet, med sikte på ändring av verksamhetskulturen mot utveckling och beslutsfattande som stöder delaktigheten för ungdomar.

Processen för samutveckling leder till att det uppstår en delaktighetsplan i kommunen samt till att de gemensamma åtgärder för bland annat samutveckling som inskrivits i planen inleds eller stöds. Samutveckling är ägnad att utveckla och stödja ungdomarnas delaktighet. Syftet även att etablera arbetet för delaktighet i kommunens strategi samt i arbetet för välbefinnande och ungdomar. Delaktighetsplanen fungerar som verktyg och riktlinjer vid utveckling och ledning av delaktighet och den kan infogas i kommunstrategin, välfärdsberättelsen eller någon annan helhet som publiceras eller uppdateras årligen.

Delaktighet för ungdomar och sam- utveckling med dem

Delaktighet

Definitionen av delaktighet följer inte ett lika stramt schema. Begreppet får ofta olika betydelser beroende på huruvida man talar om delaktighet som upplevelse för en individ, inklusivitet i en gemenskap eller om en demokrati-fråga. Man kan således tala om en rätt vida begreppsfamilj som sveper sig kring fenomenet delaktighet.

Delaktighet och upplevelse av delaktighet

Delaktighet är en möjlighet att bli accepterad som man är, att uttrycka sina åsikter och synvinklar, påverka beslutsfattandet och att åstadkomma förändringar. Delaktighet är en upplevelse av att tillhöra en gemenskap och identifiera sin betydelse som medlem i gemenskapen. De ungas upplevelse av delaktighet syftar på hur de själva upplever att de tillhör och deltar i samhället och gemenskaper. Upplevelsen innebär inte enbart fysisk närvaro eller fysiskt deltagande, utan även en känsla av att ungdomarna accepteras, värdesätts och att de kan påverka i samhället.

De ungas upplevelse av delaktighet påverkas av många faktorer, såsom deltagande i samhället, ensamhet, livskvalitet, psykisk hälsa, fysisk hälsa, funktionsförmåga, utbildning, sysselsättning, ekonomisk utkomst, egna erfarenheter samt materiell och immateriell fattigdom. Upplevelsen av delaktighet kan ses stå i interaktion med dessa fenomen – den kan således vara både orsak och verkan.

Upplevelsen av delaktighet kan variera mycket i olika gemenskaper och vara särskilt utmanande för de ungdomar som möter diskriminering, marginalisering eller svaga möjligheter till utbildning och arbetsliv. Det är ett viktigt mål att främja upplevelser av delaktighet bland de unga och detta förbättrar deras välbefinnande och den övergripande utvecklingen av samhället.

Deltagande och påverkan

Deltagande

Deltagande är aktiv verksamhet och att vara med i olika aktiviteter, projekt eller beslutsfattandet. Deltagandet kan vara fysiskt eller psykiskt. Deltagandet kan indelas efter fasen av processen eller utvecklingsarbetet där deltagandet sker och enligt målet för det.

Påverkan

Påverkan av ungdomar avser att de blir hörda sådana som de är och att de har möjlighet att få makt och ansvar. De kommunala kanalerna för påverkan är ofta representativa grupper, såsom elev- och studerandekårer samt ungdomsfullmäktige. De är dock bara ett sätt att påverka, och påverkan för ungdomar borde således stödjas med många olika metoder. På så sätt kan många slags ungdomar och även personer i sårbar ställning få sina röster hörda.

Olika former av deltagande:

Delaktighet i att ta fram idéer:

- **Att fråga de unga om idéer och att de ger idéer självständigt.** Detta kan till exempel vara idéverkstäder om hobbyer i skolor och på platser där ungdomar vistas.

Informationsdelaktighet:

- **Ungdomar som producenter av information.** De kan vara nationella och lokala enkäter, som genomförts i samarbete med yrkesfolk, som verkar bland organisationer och ungdomar.

Planeringsdelaktighet:

- **Ungdomar planerar aktiviteter.** Detta kan vara olika processer för gemensam planering, verkstäder om planering, processer för att utforma tjänster.

Delaktighet i beslutsfattande:

- **Ungdomar påverkar beslut.** Detta kan vara verksamhet i elev- och studerandekårer, ungdomsfullmäktige, platser i kommunala och välfärdsområdenas nämnder, samt olika former av direkt deltagande, såsom deltagande budgetering och hörandeprocesser som främjar delaktighet.

Verksamhetsdelaktighet:

- **Ungdomar organiserar och genomför verksamhet.** Detta kan vara självständig verksamhet bland de unga, hobbyer som organiserats på initiativ av ungdomar, såsom mopedverkstäder, ungdomskaféer pop up-skoldagar, försök och hobbymässor.

Utvärderingsdelaktighet:

- **Ungdomar deltar i att utvärdera verksamhet.** Detta kan vara deltagande utvärdering och fortgående utvärdering av verksamhet.

Samutveckling med ungdomar i kommuner och städer.

Samutveckling definierar vi i detta sammanhang som en gemensam verksamhet av utvecklingstyp för ungdomar och kommunens representanter, oavsett om det är fråga om att utveckla vilken sak, lösning eller helhet som helst. Samutveckling har i litteraturen kopplats samman med ett motsvarande uttryck på engelska, *co-creation*. Ungdomar och vuxna kan således skapa och utveckla nästan vad som helst i praktiken, och inom en kommunal referensram kan det innebära att tillsammans skapa och utveckla såväl gemensamma planer (delaktighetsplan) som många slags lösningar och tjänster. Man kan tänka sig att den viktigaste principen är att en kommuninvånare genuint deltar som jämlik aktör och utvecklar existerande eller nya tjänster, lösningar, verksamhetssätt, platser eller rentav strategier.

Här avser vi med samutveckling att göra och fatta beslut tillsammans med de unga.

Aaltonen med partner sammanfattar, i publikationen *Yhteiskehittäminen: kaikki siitä puhuu, mutta mitä se on ja miten siinä onnistua?*, förutsättningarna för framgångsrik samutveckling med fem teman: jämlikt deltagande av intressegrupper, identifiering av gemensamma mål och problem, snabb fortgång från idéer till försök, styrning och metoder samt frihet för egna tankar och känslor, och öppenhet för nya idéer. I denna handbok ses ungdomar vara användare av lösningar och tjänster, och därför talar vi om ungdomsorienterad, eller rättare sagt ungdomsinriktad planering (*user centered design*).

Samutveckling och ungdomsinriktning är viktiga, eftersom de främjar delaktigheten för ungdomar. I kommunala sammanhang är samutveckling en process där olika parter som ungdomar och tjänsteinnehavare fattar beslut och arbetar tillsammans för att planera, utveckla och genomföra projekt, praxis eller tjänster. I detta sammanhang avser vi med samutveckling att göra tillsammans och att fatta beslut tillsammans med ungdomar. Den strävar efter att ta hänsyn till ungdomarnas uppfattningar och idéer i olika projekt och verksamhetsprogram.

Ungdomar och kommunala tjänsteinnehavare och övriga arbetstagare kan tillsammans utveckla sådana lösningar och tjänster som hör till och påverkar ungdomarnas liv, såsom boende- och hobbymiljöer, tjänster som ungdomar använder, skolor och ungdomslokaler i dialogiska verkstäder, möten, olika tillfällen och även vid träffar i mer fri form. Ungdomarna kan och vill även delta i till exempel att bygga kommunen och till exempel lägga upp dess budget. När ungdomar hördes för statsrådets ungdomspolitiska program framträdde sådana frågor klart även gällande naturen, klimatet, säkerhet, hälsa, välbefinnande, mänskliga kontakter och jämlikhet som de unga tänker på idag.

Traditionellt har man trott att ungdomar skulle delta närmast i arbetet inom ungdoms- och fritidssektorer respektive nämnder, men även inom andra sektorer fattar man likaledes beslut om ungdomar och utvecklar kommunen på ett sätt som påverkar dem. De unga är till exempel intresserade av projekt för idrott, motion och bildningsväsendet samt naturligtvis av kollektivtrafiken och rentav vinterunderhållet, eftersom de har en stor betydelse för deras livskvalitet! Tanken på delaktighet har numera till all lycka spritts vidare till olika sektorer och nämnder, och man kan redan ta hänsyn till de ungas synvinkel och åsikter. Det finns förstås ännu att göra i fråga om att vidga tankarna och kommunikationen.

Ungdomarna har rätt att delta i frågor, som påverkar deras livsmiljö.

Ungdomsorienterat deltagande gör det möjligt att höra ungdomarnas röst och att beakta deras synpunkter vid beslutsfattande. Deltagandet för de unga bör inte enbart begränsas till beslutsfattande gällande dem, utan de bör ses som aktörer i all utveckling av hela kommunen eller staden. Även lagen ger rätt till deltagande; 2 § 2 momentet i grundlagen uttrycker att till demokratin hör att den enskilde har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling. Därtill bestämmer kommunallagen om bland annat ungdomsfullmäktige, äldreåd och råd för personer med funktionsnedsättning (Kommunallagen 26–28 §).

Delaktighet hjälper de unga att känna ansvar och ägarskap om sin framtid.

Delaktighet för ungdomar via samutveckling:

Ungdomars deltagande i beslutsfattande och samhällelig verksamhet främjar en starkare demokrati.

Detta lär unga medborgare aktivt medborgarskap och att använda möjligheter till påverkan. Det är även rättvist att främja delaktighet för ungdomarna och detta främjar jämlikhet. Det ger även en röst till de ungdomar som annars kan hamna utanför beslutsfattandet eller samhälleligt inflytande.

Ungdomarna är inte bara framtiden för samhället, utan de ska även ses som faktorer i nuläget.

Ungdomarna måste få möjlighet att påverka hurdan framtid man bygger åt dem och följande generationer. Det är viktigt att det ges tid och rum för att uttrycka ungdomarnas åsikter och att deras sakkunnighet erkänns. Delaktighet hjälper de unga att känna ansvar och ägarskap om sin framtid.

Ungdomars deltagande med låg tröskel i samhällets verksamhet och beslutsfattande ökar den sociala delaktigheten och samhällets välfärd.

Ungdomar som känner att de är en del av samhället och att man värdesätter deras insats kan vara mer motiverade att främja det gemensamma goda. Detta är även särskilt i små kommuner en fråga om livskraft.

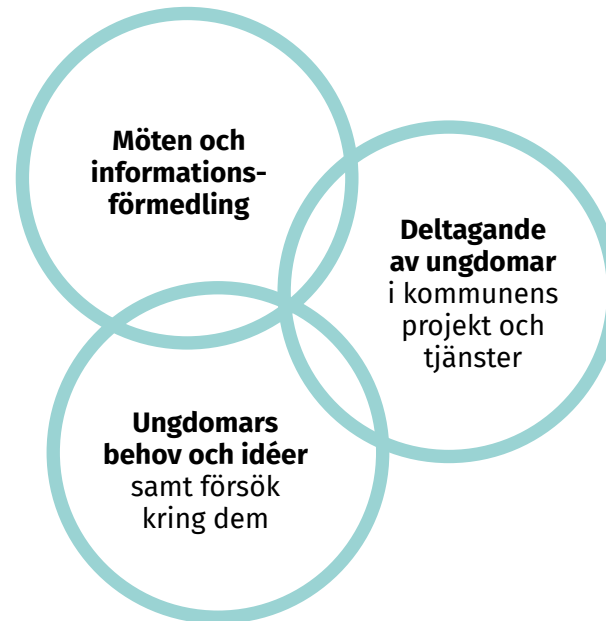
Delaktighetsplan för ungdomar

Delaktighetsplanen dokumenterar objekten för samutveckling bland ungdomar och vuxna.

Delaktighetsplanen styr åtgärderna som vidtas i kommunen för att främja kommuninvånarnas delaktighet och att utveckla upplevelsen av delaktighet. Ungdomarnas delaktighetsplan är för de unga och sammanfattar åtgärderna som ska vidtas för deras delaktighet. Kommunen kan själv avgöra huruvida den håller planeringen av ungdomarnas delaktighet åtskild från planeringen av delaktighet för alla kommuninvånare, eller om innehållen ska kombineras till en plan som täcker alla grupper. I denna handbok presenterar vi uttryckligen strukturen av en delaktighetsplan som görs under villkoren för ungdomarnas delaktighet.

Ungdomarnas delaktighetsplan sammanfattar åtgärderna som ska vidtas för deras delaktighet.

Kompetenscentret för ungas delaktighet har hjälpt kommunerna att utarbeta delaktighetsplaner för ungdomar; planerna har kompletterats med idéer och tankar från ungdomar och från gemensamma diskussioner med ungdomar och kommunala representanter. Man har även antecknat projekt som berör de unga, och sätt för dem att delta i dessa kommunala projekt. Därtill har delaktighetsplanen lösningar för ungdomar och vuxna att mötas samt för att utveckla interaktion och informationsutbyte.

I mallen till delaktighetsplan som vi använder har åtgärderna kring ungdomars delaktighet indelats i tre helheter:

- Direkt och representativt deltagande av ungdomar i kommunens projekt och tjänster
- Ungdomar och kommunala representanter träffas samt informationsutbyte
- Ungdomars behov och idéer samt försök kring dem

● Direkt och representativt deltagande av ungdomar i kommunens projekt och tjänster

Både större och mindre projekt, eller projekt i olika sektorer, planeras eller pågår alltid i kommunerna. Även tjänster utvecklas på olika håll i kommunen. Det vore ur perspektivet för ungdomarnas delaktighet och kommunens livskraft bra om ungdomar skulle delta i projekt och i beslutsfattandet med anknytning till dessa i olika faser av projektet. Ungdomarna borde också delta i att utveckla de tjänster och övriga lösningar som berör dem – numera strävar man ju alltid efter planering och lösningar med fokus på kunderna och användarna (*customer/user centered design*). I det här fallet innebär fokus på kunder och användare ungdomsorienterad planering där ungdomen har satts i centrum av verksamheten och tänkandet.

Det är värt att i delaktighetsplanen infoga pågående projekt, eller de som planeras eller inleds, och därav planera ungdomarnas delaktighet efter respektive projekt eller tjänst. Till exempel ett projekt för en sim- eller idrottshall undgår lätt ungdomarna när man inte informerar dem och inte ber dem att delta.

I delaktighetsplanen är det bra att inkludera:

- Vilket projekt eller vilken tjänst är det fråga om?
- Hurdant inflytande har projektet eller tjänsten på de ungas liv och vilken roll har de i relation till saken?
- I vilket skede är ungdomarna med då projektet eller tjänsten bereds och genomförs, hur deltar de och hur ser tidsplanen ut?
- Hurdant ansvar tar ungdomarna och vilka andra har annars ansvar för projektet?
- Hur informeras ungdomarna och deras handledare om projektet eller tjänsten?
- Hur mäts framsteg och framgång och hur återkommer man till saken med ungdomarna?

Det är värt att särskilt inkludera i planen att ungdomarna deltar via representativt deltagande och direkt deltagande.

De unga har lagts
i centrum av
verksamheten och
tänkandet.

Representativt deltagande i projekt:

- Hur deltar ledamöter i ungdomsfullmäktige i beslutsfattandet och hur stöds deras deltagande?
- Hur deltar elev- och studerandekårerna samt ungdomar från andra liknande organ i kommunens projekt?
- Hur samordnar man kommunens mötestidsplan med tidsplanerna för ungdomsfullmäktige och så vidare i fråga om projekt?

Direkt deltagande i projekt:

- Vid vilka tillfällen och situationer kan de unga påverka ett projekt?
- Hur skulle ett projekt kunna etableras bland ungdomar och hur kunde de få aktuell information om det?
- Hur kan ungdomar delta, påverka och få information om ett projekt via webben eller sociala medier?

Av erfarenheter i kommuner kan man säga att man där ofta inte märker att många projekt inom sektorerna berör ungdomar och även intresserar dem. Sektorerna har inte ännu idag tillräcklig information om att verka med ungdomar, eller om vad allt de skulle vilja delta i.

● Ungdomar och kommunala representanter träffas samt informationsutbyte

Det uppstår information till delaktighetsplanen för detta avsnitt i en verkstad om samutveckling; ungdomar och kommunala tjänsteinnehavare, beslutsfattare och övriga anställda funderar naturligt tillsammans på hur man kunde träffas över en låg tröskel och förvisso även mer officiellt, och hur informationen smidigt skulle löpa mellan olika parter och personer.

I delaktighetsplanen kunde man till exempel innefatta:

- Vilka slags gemensamma informella (och formella) tillfällen för ungdomar och vuxna kunde finnas årligen eller tidvis?
- Hur uppsöker tjänsteinnehavare och beslutsfattare ungdomar?
- Hur delas information om kommunens ärenden och pågående projekt till de unga såväl i fysiska miljöer som på webben eller i sociala medier?
- Hur når ungdomarnas idéer och förslag kommunens beslutsfattare och övriga representanter?

De unga önskar ofta att informationen om kommunens utveckling vore lättare tillgänglig och att man skulle komma exempelvis till skolorna för att berätta för dem vad som sker i kommunen. Man skulle också vilja utnyttja informationstavlor i allmän användning på skolorna bättre för informationsförmedling, liksom även traditionella anslagstavlor. Idéer tar alltid upp kommunens sociala medier som Snapchat eller TikTok. Ungdomarna skulle också vilja träffa beslutsfattare och andra vuxna i kommunen även informellt, till exempel på gemensamma idrotts- eller speldagar och rentav i form av pizafredagar och annat fritt tidsfördriv. Man har även sett att informella besök på ungdomslokaler eller kaféer är kul och nyttiga.

● Ungdomars behov och idéer samt försök kring dem

Kommunen kan få många olika idéer från ungdomarnas verkstäder för påverkan eller samutveckling, deras initiativkanaler, elev- eller studerandekårer, ungdomsfullmäktige och så vidare. Det är skäl att de som gemensamt setts vara konkreta och genomförbara införs i delaktighetsplanen och tidsplaneras, stöds och castas på lämpligt sätt.

Tidsspannet för delaktighetsplanen är typiskt ett år, det är således skäl såväl att delta i projekt som att genomföra nya idéer starta för en period på ett år och planera vad som rymts i tidsgaffeln med året.

Följande infogas i tidsplanen:

- Vad är behovet eller idén och tillhörande försök?
- Hur allokeras resurser till försöket?
- Vilka är rollerna och ansvaren för ungdomarna respektive de vuxna?
- Under vilken tidsplan genomförs projektet och varav vet man hur försöket har lyckats?

Det har setts att åtgärder kring till exempel sociala medier har hamnat i försöken, såsom kommunens TikTok, tjänster som stödjer ungdomars välbefinnande, anordnande av ett gemensamt evenemang för ungdomar och lokala företagare för att lära känna varandra, genomförande av olika kampanjer och mången idé i fråga om hobbyer och idrott. Utöver delaktighetsplanen behövs det även särskild projektering och dokumentation av idéer för genomförande – delaktighetsplanen är dock en bra plats för samling på övre nivå som sätter frågor kring ungdomar i samma mapp.

Process för samutveckling

Samutveckling är ägnad att förbättra ungdomarnas delaktighet och upplevelse av delaktighet i kommunen samt att utveckla deras möjligheter till delaktighet i kommunal verksamhet och olika kommunala sektorer.

Samutveckling konkretiseras i olika kommunala projekt och i tillfällen för beslutsfattande där ungdomar deltar antingen direkt för sig eller representativt, vanligen via ungdomsfullmäktige. Samutveckling är viktig emedan den binder alla parter att utveckla och diskutera, och å andra sidan tar parternas egna synpunkter genuint i beaktande liksom även målsättningar och önskemål. **Vi kan inte gissa frågor på andras vägnar, utan alla parter ska ha möjlighet att själva delta i att utveckla lösningar som berör dem själva och i att besluta om saker och ting.**

Under arbetet med kommunerna har vi sett ett upprepat schema av hur samarbetet mellan ungdomarna och de vuxna uppstår och fördjupas. Det finns även stora skillnader mellan kommunerna och städerna i hur långt man har nått i kommunens processer och beslutsfattande när det gäller att stödja delaktighet och ungdomars deltagande. Under Kompetenscentret för ungas delaktighet 2020-2023 etablerades en process i fyra faser för samutveckling där man i fyra olika verkstäder efter utbildning och lägeskartläggning samt de ungas idéer och behovskartläggning framskred till en gemensam verkstad om planering och att utarbeta ungdomarnas delaktighetsplan. Helheten av verkstäder i fyra faser avslutades med en sista verkstad för tjänsteinnehavare där planen konkretiserades i en delaktighetsplan med tidsplanerade åtgärder.

Processen av två huvudhelheter för samutveckling som presenteras här utgår från **Start av samutveckling**, som liksom namnet säger startar den gemensamma utvecklingsprocessen för ungdomar och vuxna. Starten av samutveckling och planeringen av delaktighet är viktiga, emedan växelverkan mellan ungdomar och tjänsteinnehavare i vissa kommuner inte är så värst obligatorisk, med undantag för ungdomsfullmäktige, och det inte finns en heltäckande delaktighetsplan som täcker ungdomarna – denna fas kulminerar i att delaktighetsplanen godkänns, tas i bruk och att däri föreslagna åtgärder inleds.

Även om man i kommunen redan skulle ha nått ganska långt i arbetet för delaktighet och i att verka med ungdomarna, kan det vara förnuftigt att ändå omfattande samla tjänsteinnehavare, arbetstagare, ledamöter osv. tillsammans och uppdatera om läget för ungdomarnas delaktighet. Det finns alltid sådan personer i olika kommunala sektorer och politiska fält som inte ännu är så värst invigda i samarbetet med ungdomar och det vore bra att "väcka" dem att komma med i processen. Det kan vara skäl att även med mer framstegsvänligt yrkesfolk inom delaktighet närmare fundera på vad allt man kunde utveckla tillsammans med ungdomarna i kommunen, vilka alla diskussioner de unga egentligen vill delta i och hur.

Följande delhelhet, **Fortsatt samutveckling**, är egentligen inte en fas, utan som bäst en långvarig kontinuitet eller cykel av kontinuerlig samutveckling där ungdomar och kommunala representanter inom eller utanför projekt tillsammans utvecklar materiella eller immateriella lösningar med anknytning till kommunen. I praktiken kommer de unga på olika sätt att delta i att utveckla lösningar som påverkar deras liv och fatta beslut som berör dem – dvs. potentiellt i nästa alla kommunala frågor!

Växelverkan sker såväl vid tillfällen live som på nätet, på sätt som är naturliga för ungdomar. Som rättesnöre för samutveckling används en gemensam plan där en åtgärd eller lösning preliminärt planerats, till exempel ett evenemang eller att utveckla en byggnad eller ett rum av stor betydelse för kommunen.

Växelverkan sker
såväl vid tillfällen live
som på nätet, på sätt
som är naturliga för
ungdomar.

Denna handbok har fokus på processens första faser för att inleda samutveckling och detaljerat beskriva de verkstäder som leder till en delaktighetsplan, eftersom vi under de gångna åren har genomfört och utvecklat processen i kommuner och städer, och utvecklat den i kompetenscentrets tjänst. Behandlingen och bedömningen av cykeln av fortsatt samutveckling blir mer yttlig därför att den i vårt arbete i stor utsträckning har blivit på kommunernas och städernas ansvar – framdeles hoppas vi i fortsatta projekt kunna tätare angripa även denna del av process och på sätt producera en fortsatt del till denna handbok.

Verkstäder för implementering av samutveckling – planering tillsammans av delaktighet för ungdomar

Samarbetet mellan ungdomar och kommunens representanter inleds med en gemensam planeringsfas som består av fyra olika verkstäder eller helheter av verkstäder.

Verkstad 1. Den första verkstaden är en **Utbildningsverkstad för tjänsteinnehavare** som introducerar kommunens arbetstagare och andra representanter i att främja ungdomars delaktighet och deltagande samt producerar en lägesbild av ungdomarnas delaktighet i kommunen.

Verkstäder 2. Jämte denna ordnar man en eller flera **Påverkansverkstäder för ungdomar**, närmast på skolor och läroinrättningar för att samla in ungdomars tankar, idéer och behov samt för att inspirera dem att komma med i modellen för samutveckling.

Verkstad 3. Efter inledande egna verkstäder för vuxna och ungdomar möts man i **Samutvecklingsverkstaden för ungdomar och tjänsteinnehavare**, där man samlar tankar och idéer och skapar ett underlag för delaktighetsåtgärder, som dokumenteras i delaktighetsplanen.

Verkstad 4. Denna del av processen avslutas med en **En sista verkstad för tjänsteinnehavare**, där man under ledning av tjänsteinnehavare och andra kommunala representanter fattar beslut om innehållet i delaktighetsplanen och om nästa konkreta steg. Ungdomarna kan även delta i denna verkstad, men å andra sidan har man även sett att det är bra att samlas i en vuxen grupp för att kunna fördela ansvar och fatta beslut.

Genomförande och faciliterande av verkstäder

Arbete i verkstäder kräver noggrann facilitering. Ett faciliterande och processliknande angreppssätt ökar deltagarnas förbindelse, eftersom de tas aktivt med i processen och deras åsikter och idéer blir hörda. En facilitator bidrar till att främja öppen och konstruktiv växelverkan mellan deltagarna. Detta underlättar spridningen av information, hjälper att lösa konflikter och främjar samförstånd. Ett faciliterande arbetsätt hjälper gruppen att åstadkomma bättre och hållbarare lösningar.

Vilken person som helst med intresse för samutveckling och delaktighet kan vara facilitator: en delaktighetskoordinator, ansvarig för ungdomstjänster, välfärdschef, projektmedarbetare, konsult och så vidare. I processliknande arbete använder man ofta redskap som kan vara till hjälp vid systematisk datainsamling, analyser och beslutsfattande. Facilitering och ett processliknande arbetssätt främjar att mångsidiga synvinklar tas upp. Detta leder till bättre beslutsfattande, när olika åsikter och erfarenheter tas i beaktande.

Vid processliknande arbete har man vanligen en klar tidsplan och tydliga faser, vilket hjälper gruppen att hålla tidsschemat och uppnå målen effektivt. Arbetet inspirerar till att utveckla en kultur av ständig förbättring. När processen associeras med utvärdering och insamling av respons, kan gruppen lära av sina verksamhetsätt och utveckla dem för framtiden.

Verkstäder i inledningsfasen av samutveckling och deras slutresultat

Utbildningsverkstad för tjänsteinnehavare

Sektorerna i alla kommuner har medarbetare som inte ännu har tagit det till en del av sin arbetsbeskrivning och sitt tänkesätt att främja delaktighet. Det är därför bra att samla ledamöter, tjänsteinnehavare och andra kommunala arbetstagare till en gemensam verkstad där man berättar om delaktighet och ungdomars delaktighet i synnerhet och introducerar till idén och sätten för ungdomars delaktighet. Det är värt i detta sammanhang ta upp exempel som genomförts i den egna kommunen, och samtidigt fundera på hur motsvarande projekt för delaktighet kan åstadkommas i andra branscher.

Utbildningsverkstaden kan också ses som en kartläggningsverkstad, det vill säga i sammanhanget är det värt att utöver exemplen i den egna kommunen även ta upp exempel från andra kommuner samt studera planer och arbetet för delaktighet i grann- och referenskommuner. Det är lättare att hitta delaktighetsplaner och -åtgärder på nätet med sökmotorer och med hjälp av dem ser man snabbt vad som görs annanstans. Det lönar sig också att granska ungdomsfullmäktiges verksamhet samt elev- och studerandekårernas roll i diskussioner om att utveckla livsmiljön för ungdomar – hur de unga ytterligare kunde aktiveras och hur de stöds att delta ännu bättre.

Vilken person som helst med intresse för delaktighet och att samarbeta med ungdomar är lämplig som ledare för en eller flera utbildningsverkstäder. Det viktigaste vid utbildning och lägeskartläggning är att föra människor samman för en viktig sak och väcka intresse för att satsa på att försöka tillsammans med ungdomar – och inte att pränta in någon officiell eller teoretisk medvetenhet om delaktighet. Det praktiska målet för utbildningsverkstäder eller lägeskartläggning är att förbinda människor sektorsövergripande till en gemensam process och säkerställa att de inspireras att delta i gemensamma träffar och börjar tänka på samarbete med ungdomar via sitt arbete och sin roll.

Före en utbildningsverkstad för tjänsteinnehavare:

Kartläggning och lägesbild vid genomförande av delaktighet för ungdomar

Innan processen inleds finns det skäl att gå igenom hur delaktighet genomförs i kommunen.

Hjälppådrag till att skapa en lägesbild:

- Hurdant delaktighetsarbete utför man redan i kommunen?
- Vad kan vi redan nu vara stolta över?
- Vad måste utvecklas?
- Vad allt som stärker ungdomsorientering och delaktighet sker redan hos oss?
- Vilka sätt att påverka anser de unga är bäst?
- Hur kan man göra det möjligt att påverka?
- Vad görs redan? Vad fungerar? Vad påverkar mest?
- Hur motiverar man till att delta och ta ställning?
- Vilka slags strukturer har kommunen eller staden till stöd för delaktighet?
- Vilka praxis till vardags inom olika sektorer för att stödja delaktighet för ungdomar har ledningen och arbetstagarna?

Ungdomarna kan tas med i kartläggningen och att skapa en lägesbild.

Du kan till exempel:

- Intervjua ungdomar och yrkesfolk som arbetar med dem
- Besök ungdomar på skolor och ungdomslokaler
- Genomföra en enkät bland kommunens ungdomar som kartlägger deras åsikter om kommunen och om att påverka

Du kan också genomföra en webbdiskussion för ungdomar, till exempel i E-panelen i din kommun!
Läs mer

digiraati.fi

Läs till exempel om kvalitetskriterier för delaktighet på webbplatsen

nuoretjaosallisuus.fi/sv/

Verkstad 1

Utbildningsverkstad för tjänsteinnehavare

Förslag till genomförande

Totalt cirka 90 minuter

Deltagare: sektorsövergripande förtroendepersoner och tjänsteinnehavare, företrädare för ungdomstjänsterna och så vidare. Kommunen kan själv bestämma deltagarna.

De med ansvaret för kommunens delaktighet kan vara facilitatorer, det vill säga ledare för tillfället. Vid behov kan man även ansöka om utbildningsbidrag av externa aktörer.

1 Inledning: 5 min.

Alla önskas välkomna och en kort presentationsrunda. Man berättar kortfattat om målet för verkstaden och processen samt vad som förväntas av deltagarna.

2 Uppvärmning: 10 min.

Man kan till exempel vid ett distanstillfälle skriva i en chatt:

- Vad är bra med vår kommun eller stad? Vad kan vi vara stolta över?
- Syftet är att aktivera deltagarna före bearbetning tillsammans.

3 Begreppet delaktighet och vad det innebär: 15 min.

Man går igenom begreppet delaktighet och olika former av delaktighet för ungdomar samt fallexempel på att främja delaktighet för ungdomar samt verksamhetsmodeller annanstans. Målet är att alla deltagare har en gemensam uppfattning om vad som avses med delaktighet.

4 Gemensam kartläggning: Vad görs det redan i vår kommun eller stad för ungdomarnas delaktighet: 30–45 min.

- Vad allt som stärker ungdomsorientering och delaktighet sker redan hos oss?
- Vilka sätt att påverka anser de unga är bäst?
- Hur kan man göra det möjligt att påverka?
- Vad görs redan? Vad fungerar? Vad påverkar mest?
- Hur motiverar man till att delta och ta ställning?
- Vilka strukturer har vi till stöd för delaktighet?
- Vilka praxis till vardags inom olika sektorer för att stödja delaktighet för ungdomar har ledningen och arbetstagarna?

Resultatet blir en gemensam uppfattning om vad vi gör redan nu och vad vi kan utveckla i kommunen eller staden för att främja delaktighet för ungdomarna.

5 Till sist: Åtgärder i processen för samutveckling presenteras 30 min.

Mål: Deltagarna förstår betydelsen av delaktighet för ungdomar och kommuninnevånare och är medvetna om olika slags verksamhetsmodeller. Representanter för olika sektorer förstår hur de kan ta ungdomar med och hur de via sitt arbete och sin arbetsbeskrivning kunde stödja delaktighet för dem. Kommunledningen har bundit sig till att utveckla delaktighet för ungdomar tillsammans med dem. Deltagarna har en uppfattning om att en delaktighetsplan kommer att utarbetas.

Påverkansverkstad för ungdomar

Ungdomarna kan naturligt komma med i processen för samutveckling genom att man utför en eller flera verkstäder med dem. Med hjälp av påverkansverkstaden kan man kartlägga ungdomarnas uppfattningar i kommunen och hur de enligt sin uppfattning kan påverka i kommunen. I processen för samutveckling kan man utöver verkstäder även utnyttja annan information, som redan insamlas i kommunen om ungdomarnas liv och välbefinnande.

Man kan samla ungdomar från läroinrättningar, fritidsverksamhet, styrelserna för elevkårer, styrelsen för barnparlamentet och ungdomsfullmäktige till deltagare i ungdomarnas påverkansverkstäder. I verkstaden kan planera gemensamma förslag till lösningar för informationsutbyte och påverkan samt ta fram idéer för deltagande, till exempel mer omfattande eller direkt deltagande. Resultatet anger ungdomarnas uppfattningar om hur helheten fungerar och om sätt att påverka i den egna kommunen och den närmaste omgivningen.

På nästa sida visas ett exempel på en verkstad för påverkan och deltagande vars målgrupp består av 10–15 ungdomar i åldern 15–18 år. I exemplet består verkstaden av en lektion på 75 minuter.

Verkstäder 2

Påverkansverkstad för ungdomar

Förslag till genomförande

Totalt cirka 75 minuter

1 Presentation: 10 min.

Ungdomarna önskas välkomna till verkstaden, facilitatorerna presenterar sig och vid behov sin organisation samt berättar om temat och målet för verkstaden. Man berättar tydligt för deltagarna varför deras insats är viktig och vad man vill åstadkomma med den.

2 Orientering: Delaktighetens hus 20 min.

Först talar man en stund med ungdomarna om definitionen av delaktighet medan man utnyttjar ett lämpligt verktyg eller hjälpmedel, till exempel Delaktighetens hus (se länken i informationsrutan).

3 Arbete: Hur ter sig kommunen i ungdomarnas ögon? 30 min.

Efter orienteringen övergår man till att arbeta i smågrupper. Deltagarna delas i smågrupper eller par. Grupperna funderar på lösningar till frågor i kommunen. Frågorna kan specificeras på basis av kommunens egna behov. De kan till exempel vara av följande art:

- Hur och på vilka förhållanden i kommunen vill du påverka?
- Hur borde möjligheterna i kommunen för ungdomarna att påverka förbättras?
- Vad skulle få dig att återvända till kommunen om du någonsin flyttade bort?
- Hur borde ungdomarna tas med i det kommunala beslutsfattandet?
- Hur borde kommunen informera unga kommuninvånare?

Grupperna kan ges egna underlag för arbetet och deltagarna antecknar sina tankar om diskussionerna i dem. I arbetet kan man också utnyttja metoden World Café, där deltagarna byter grupp under arbetet.

4 Genomgång och röstning: 10 min.

Till sist presenterar man resultaten och diskuterar dem. Deltagarna röstar om resultaten och idéerna från grupperna, till exempel om den bästa idén, den mest genomförbara idén, den mest galna idén och så vidare. Vinnarna ges något litet pris.

5 Tack: 5 min.

Ungdomarna tackas för aktivt deltagande i verkstaden och man berättar för dem om nästa steg.

Läs mer om påverkans-
verkstäderna för ungdomar
och om metoder att
verka med ungdomar, på
webbplatsen för Finlands
Ungdomsfullmäktiges
Förbund (på finska):

[nuva.fi/osallisuuden-
menetelmapankki](https://nuva.fi/osallisuuden-menetelmapankki)

Verkstad för ungdomar och tjänsteinnehavare om samutveckling

I verkstaden om samutveckling skapas ett samförstånd om åtgärder och verksamhetsmodeller, som kommunen ger sig för att bearbeta och genomföra tillsammans. Verkstaden strävar efter att nå en plan och ett innehåll för en delaktighetsplan.

Den gemensamma verkstaden om samutveckling omfattar orientering, analyser av befintliga data och att finna lösningar till upptäckta utmaningar under diskussioner och att bearbeta tillsammans. Med hjälp av dessa olika åtgärder får man ungdomar och stadens förtroendepersoner och tjänsteinnehavare att stöta ihop. Under verkstaden går man igenom vad man vill uppnå i staden med att utveckla deltagandet för ungdomar, hur man kan möjliggöra deltagandet för invånarna, och vilka konkreta lösningar man ger sig för att pröva i staden.

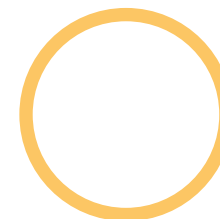
Samutveckling kräver tämligen mycket av både facilitatorerna och deltagarna. Vid facilitering ska man ta hänsyn till deltagare i olika ålder och från mycket från olika bakgrunder. Det är särskilt viktigt att deltagandet för ungdomarna

stöds och att se till principerna för ett tryggt rum följs. Tillfället ska göras avslappnande och spontant för deltagarna så att det uppmuntrar ungdomarna att uttrycka sina åsikter.

En gemensam planeringsverkstad kräver att deltagande beslutsfattare har mod och förmåga att engagera sig. När man möter ungdomar är det viktigt att sätta sina egna fördomar åsido och ge dem rum och tid att uttrycka sin åsikt. Den mest gedigna kärnan i upplevelsen av delaktighet är att man bemöts med respekt och uppskattning och personer i beslutande ställning i kommunen måste i verkstaden kunna bemöta ungdomarna som likvärdiga deltagare. Det finns inte rum för nedvärdering eller att åsikter åsidosätts.

Målet för en gemensam verkstad för ungdomar och beslutsfattare om samutveckling:

Producera innehåll till en gemensamt framtagna delaktighetsplan, det vill säga i praktiken att ta fram idéer och identifiera lösningar till platser för ungdomar att delta och ökar upplevelsen av delaktighet.

I verkstaden kan och bör man beakta sätt för deltagande och innehållen att lägga till delaktighetsplanen. I praktiken innebär detta att det är värt att styra gemensamma idéer så att de åtminstone producerar konkreta förslag till hur ungdomarna deltar i kommunala projekt, hur de och kommunens representanter under året interagerar och delar information samt hur man kunde ge sig för att implementera idéer från ungdomarna.

Facilitatorer: Ansvariga för delaktighet och/eller medarbetare inom ungdomstjänsterna.

Lämpligt rum för grupparbete till exempel på biblioteket, i ungdomslokalen eller i kommunalhuset. Satsa på lämplig servering för ungdomar!

Vilka bjuds in till verkstaden? Oftast bjuder man in elevkåren från skolan, ungdomsfullmäktige från kommunen, kommunala beslutsfattare och andra parter, såsom organisationer samt forsknings- och utvecklingsprojekt. Du når ungdomar via skolorna, hobbyer, medborgarorganisationer eller ungdomstjänsterna.

Verkstad 3

Verkstad för ungdomar och tjänsteinnehavare om samutveckling

Förslag till genomförande

Totalt minst 2,5 timme

1 Inledning, uppvärmning och att skapa ett tryggt rum som väcker förtroende 30 min.

Kom överens om gemensamma spelregler för diskussioner och sträva efter att göra rummet så tryggt som möjligt. Berätta noga för deltagarna vad verkstaden strävar efter och om hurdana frågor de kan eller inte kan påverka.

2 Presentation av och diskussion om resultaten från påverkansverkstaden för ungdomar 30 min.

I denna del av verkstaden kan man presentera resultaten av ungdomarnas påverkansverkstäder. En facilitator eller en ungdom som deltagit i verkstaden kan genomföra presentationen. Tankarna hos ungdomarna om kommunen och att påverka

i den i påverkansverkstäderna fungerar som rättesnören och utgångspunkter när det gäller att definiera utmaningar att lösa och att skapa lösningar kring dem. Målet för presentationen av resultaten är att lyfta fram ungdomarnas röst till centrum av utvecklingsarbetet. I början av samutveckling kan man också diskutera andra utredningar kring ungdomar som producerats i kommunen.

3 Idéer om lösningar till att utveckla delaktighet för ungdomarna i kommunen Arbete i smågrupper 20 min.

- En grupp tar fram idéer om olika situationer, tillfällen och sätt att mötas och interagera i kommunen, både digitalt och live.
- En annan grupp tar fram idéer om hur ungdomarna kunde delta i kommunens olika utvecklingsprojekt samt hur informationsutbytet i vardera riktning kunde utvecklas. Ungdomarna vet ofta inte vad som redan görs i kommunen eller vad man kan delta i.
- En tredje grupp kan ta fram idéer för hur man i kommunen kan utveckla deltagandet i ungdomsfullmäktige, elev- och studerandekårerna och i andra forum för påverkan, och hur via dem alla ungdomars röst kunde höras bättre i kommunen.

4 Från idéer till konkreta ting Arbete i smågrupper 40 min.

- Man utarbetar några konkreta förslag per grupp om hur ungdomar och vuxna möts, hur ungdomar deltar i kommunala projekt och hur man förbättra metoderna för representativ påverkan.
- Förslagen formuleras så att de är så konkreta som möjligt med tanke på en delaktighetsplan.

5 Genomgång och slutledningar 30 min.

- Samarbete utgår från att man frågar ungdomarna om relevanta uppgifter om deras behov. Det är viktigt att man understryker för de unga att deras åsikter har betydelse och förklarar hur man ämnar använda deras förslag framdeles.
- Ungdomarnas känsla av delaktighet stärks när man senare berättar för dem hur deras tankar har utnyttjats och hurdan effekt de har haft i praktiken.
- Man sammanställer vad som borde tas med i delaktighetsplanen och vad man konkret börjar främja och utveckla i kommunen tillsammans.

Respons på verkstäderna om samutveckling under projektet Kompetenscentret för ungas delaktighet

Man har fått bra respons från deltagarna om verkstäderna som beskrivits ovan.

Enligt responser från ungdomarna (54 respondenter):

79 % av deltagarna lärde sig något nytt

80 % ansåg att tillfället uppmuntrade att ge uttryck för mina idéer

82 % av respondenterna skulle kunna delta i ett motsvarande tillfälle på nytt

Responser från beslutsfattare (förtroendepersoner, tjänsteinnehavare och andra kommunala medarbetare) visade att (48 respondenter):

87 % fick färdigheter att få ungdomar att delta

94 % fick nya idéer för sitt arbete

91 % inspirerades av något nytt sätt att agera

”Det är viktigt att dessa tillfällen ordnas även framdeles!”

”Tack, en intressant och mycket välplanerad helhet!”

”Ämnesområdena väckte mycket gemensam diskussion i gruppuppgifterna och ens egna tankar klarnade i synnerhet av att höra ungdomarna. Jag skulle ge helheten av vår eftermiddag vitsordet 10+. Tack!”

Fallexempel:

Verkstad för tjänsteinnehavare och ungdomar i Ylöjärvi om samutveckling

En verkstad för tjänsteinnehavare och ungdomar om samutveckling genomfördes i samarbete med stadens högstudier och gymnasium. Tjänsteinnehavare från ungdomsarbetet samt ungdomar från ungdomsfullmäktige och styrelserna för skolornas elevkårer deltog i tillfället. Målet för tillfället var att under diskussioner tillsammans tänka på ungdomarnas möjligheter att påverka och hur ungdomarna i sin verksamhet kunde delta bättre i beslutsfattandet i Ylöjärvi. Samtidigt funderade man på lösningar till hur Ylöjärvi kunde vara en ungvänlig och lockande plats att bo på nu och i framtiden. I början värmdes man upp genom att själva tänka, och diskutera hur en boningsort ser ut, där man skulle kunna leva ett trevligt, välmående och meningsfullt liv.

Efter uppvärmningen presenterade man resultaten av enkäten till ungdomar som genomfördes under utvecklingsprocessen. Resultaten visade att ungdomarna bland annat tog upp att Ylöjärvi är en tämligen vänlig plats för ungdomarna, men ca 40 % av svararna på enkäten visste inte vad de själva kan påverka i Ylöjärvi. Efter presentationen av resultaten övergick man till smågrupper. Varje smågrupp gavs en egen del av enkätens svar, och tjänsteinnehavarna och ungdomarna hade som uppgift att diskutera svaren och fundera på vilka slags lösningar till utmaningarna som dykt upp det kunde finnas samt vem som borde verka för lösningarna. Både ungdomarna och tjänsteinnehavarna ansåg att det är viktigast att stärka interaktionen och kommunikationen.

I slutet av verkstaden funderade smågrupperna på konkreta lösningar till att förbättra ungdomarnas möjligheter att påverka i Ylöjärvi. Konkreta möjligheter var bland annat att fördjupa samarbetet med läroinrättningarna för att få ungdomarnas röst bättre med i beslutsfattandet.

Du kan läsa mer om utvecklingsprocessen i Ylöjärvi på adressen (på finska):

nuortenakatemia.fi
-> Sök på: Nuorten vaikuttamismahdollisuuksien vahvistaminen vaatii yhteistyötä ja rohkeutta toimia uudella tapaa

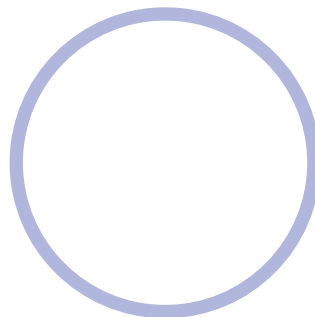
Avslutande verkstad för tjänsteinnehavare

Samutvecklingsverkstaden producerar byggklossar till den sista verkstaden i verkstadsserien som hör till inledningsfasen av samutveckling, det vill säga Avslutande verkstad för tjänsteinnehavare. Av innehållet som producerats gemensamt i denna verkstad väljer, förädlar och prioriterar man åtgärdsförslag och planer till ungdomarnas delaktighetsplan eller för att utarbeta den. Det viktigaste är att kunna välja sådana förslag där ungdomarna genuint kan påverka kommunala frågor och att utveckla sin livsmiljö, och som på olika sätt förbättrar ungdomarnas välbefinnande och upplevelse av delaktighet.

I praktiken har man i kompetenscenterverksamheten sett att det till delaktighetsplanen väljs förslag till och planer om hur ungdomarna del-

tar i olika kommunala projekt och utvecklingsåtgärder, antingen live eller via digitala kanaler, och å andra sidan hurdan interaktion, hurdan samarbete och hurdan beslutsfattande av annat slag det kommer att finnas under året eller en annan planerad period, likaså antingen digitalt eller live. Detta innefattar såväl representativt deltagande (ungdomsfullmäktiges verksamhet, elev- och studerandekårer, barnparlament osv.) som direkt påverkan (tillfällen, hörande, åsikter, möten).

Utöver deltagande, beslutsfattande och annan interaktion är det i denna verkstad och arbetet efteråt även viktigt att utveckla och genomföra informationsutbytet och att infoga dem i delaktighetsplanen.

Man kan åtminstone anteckna lösningar och åtgärdsförslag i följande sakhelheter i delaktighetsplanen: 1. Direkt och representativt deltagande av ungdomar i kommunens projekt och tjänster, 2. Ungdomar och kommunala representanter träffas samt informationsutbyte, 3. Ungdomars behov och idéer samt försök kring dem.

Före den avslutande verkstaden finns det skäl att sammanställa resultaten och övriga eventuella utredningar från tidigare verkstäder i en tydlig helhet. Då löper diskussionen om konkreta åtgärder smidigare.

Avslutande verkstad för tjänsteinnehavare: Målet för verkstaden är att skapa en enhetlig delaktighetsplan för ungdomar eller åtminstone tydliga riktlinjer för att vidare utarbeta delaktighetsplanen.

Facilitatorer: Till exempel de med ansvar för kommunens delaktighet eller medarbetare på ungdomsarbetet

Antal deltagare: 15–25 personer.

Vilka bjuds in till verkstaden? Det är skäl att kommunens ledande tjänsteinnehavare och vid behov även förtroendeledningen finns på plats. Deltagarna kan fastställas efter kommunens egna behov och strukturer.

Verkstad 4

Avslutande verkstad för tjänsteinnehavare

Förslag till genomförande

Längd: minst 2 timmar

1 Välkomna och presentation av målsättningarna

10 min.

Inledningsord och välkomsthälsning. Gå kortfattat igenom verkstadens mål och tidsschemat för dagen.

2 Presentation av resultaten av tidigare verkstäder

15 min.

Gå i början av verkstaden igenom resultaten från tidigare verkstäder om påverkan för ungdomar samt från verkstaden om samutveckling. Frågor som kommit fram under verkstäderna utgör indata då planen utarbetas.

3 Verkställande av planen

45 min.

Dela deltagarna i mindre arbetsgrupper. Kontrollera alla deltagargrupper är representerade i varje grupp. Instruera grupperna att lägga upp en konkret delaktighetsplan. Det är värt att behandla minst följande frågor i diskussionerna:

- Kräver åtgärderna precisering?
- Vilka mål, åtgärder eller försök prioriteras?
- Vem har ansvaret när en åtgärd verkställs?
- Under vilken tidsplan främjas saken?
- Hur bedöms och uppföljs genomförandet av ett mål och en åtgärd?

Smågrupper bearbetar och prioriterar planens åtgärder, med vilka ungdomarnas delaktighet, deltagande och ungdomsorienterade lösningar utvecklas i kommunen. Det är viktigt att man konkret diskuterar när genomförandet av åtgärderna planeras. Åtgärder, resurser, ansvar och mätning ska infogas i planen. Smågrupper kan behandla det konkreta genomförandet av olika åtgärder.

4 Genomgång av arbetet i smågrupper och gemensam diskussion

30 min.

Resultaten från smågrupperna går igenom som avslutning på arbetet. Syftet med den genomgången är att skapa en redig och enhetlig helhetsbild av att främja delaktighet för ungdomar.

5 Sammanfattning och avslutning

20 min.

Vid sammanfattning ska man också väcka diskussion om hur delaktighetsplanen integreras i kommunens övriga arbete för och berättelse om välbefinnande. Sammanfattning bör även ta upp hur planen uppföljs och åtgärder verkställs.

Respons från avslutande verkstäder om processer som genomförts på Kompetenscentret

Tjänsteinnehavares och förtroendepersoners
responser (50 respondenter) visar att:

96 % fick färdigheter
att få ungdomar att delta

96 % fick nya idéer för
sitt arbete

86 % inspirerades av
något nytt sätt att agera

”Det bästa var att folk
med olika bakgrund
samlades”

”Verksamheten har varit ett bra
sätt att utmana beslutsfattare
och tjänsteinnehavare att
konkret beakta vilka åtgärder
som borde genomföras för
att observera ungdomar i
kommunens verksamhet”

Fallexempel:

Avslutande verkstad om Lapinlahti-processen och delaktighetsplan

Kompetenscentret för ungas delaktighet genomförde en utvecklingsprocess för delaktighet i Lapinlahti hösten 2022. Vid den avslutande verkstaden om processen behandlades utarbetandet av en delaktighetsplan samt konkreta åtgärder för att främja delaktighet för ungdomar och övriga kommuninvånare. Kommunens ledande tjänsteinnehavare samt förtroendeledningen (10 pers.) deltog i verkstaden.

Under processen hade den med ansvaret för kommunens delaktighet sammanställt material från verkstäderna till en delaktighetsplan. I början av den avslutande verkstaden presenterades ett utkast till plan, med hjälp av vilket en diskussion om delaktighetsplanen öppnades. Under diskussionen diskuterade man tillsammans om åtgärderna brister eller om någonting borde ändras.

Efter presentationen av planutkastet övergick man i smågrupper för att behandla det konkreta genomförandet av åtgärder, dvs. vem svarar för att främja respektive åtgärd, under vilken tidsplan och hur uppföljs genomförandet. Det skapades också samarbete mellan åtgärderna och de kombinerades.

Slutresultatet av Lapinlahti-processen och den avslutande verkstaden var en kommunal delaktighetssplan för åren 2022–2025, där ungdomarnas röst starkt hade tagits med. Man kan läsa mer om delaktighetsplanen här på finska:

[Lapinlahti.fi](https://lapinlahti.fi)
-> [Osallisuusohjelma](#)

Kontinuerlig samutveckling

Denna handbok fokuserar främst på att inleda samutveckling och att planera delaktighet, men även vissa preliminära tankar om genomförande av ungdomarnas delaktighetsplan och dithörande samutveckling har sammanställts här.

Cykeln av samutveckling omfattar åtgärder kring samutveckling samt dithörande utvärderingsfaser. Om man tänker sig en ettårsperiod i kommunen, hinner ungdomarna och kommunens representanter tillsammans utveckla många slags lösningar och även annars interagera på olika kanaler och tillfällen.

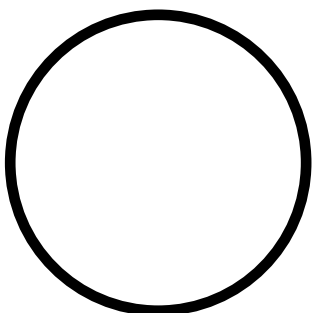
Förutom att målmedvetet ta fram idéer och skapa lösningar under tillfällen som uttryckligen ordnats för ändamålet är samutveckling även mer informell och spontan gemensam kreativ verksamhet. Detta resulterar i utvecklingsdugliga idéer, och förslag till lösningar, som man i praktiken ger sig för att genomföra och pröva. På basis av dessa idéer och lösningsförslag är det i kommunen möjligt att göra reformer, utveckla och bygga nytt eller rentav verka på ett nytt sätt.

Cykeln av samutveckling och utvärdering

Delaktighetsplanen för samutveckling inkluderas

Ett mycket konkret sätt i praktiken att för unga att påverka är att få delta i projekt inom kommunens olika sektorer, i alla skeden av dem, samt i att utveckla olika tjänster.

Typiska projekt eller tjänster där ungdomarna vill delta genom påverkan med metoder för samutveckling är bland annat projekt för ungdomslokaler och andra gemenskapslokaler, projekt för fritiden, idrott och motion, lösningar och tjänster för kollektivtrafik och trafik, projekt för simhallar, bibliotek och andra tjänster samt frågor gällande skolor.

Deltagande budgetering är ett slags samutveckling, eller som åtminstone kan utvecklas mot samutveckling; när kommunen anslår ett vist belopp till projekt eller tjänster, som idéformats eller önskats av ungdomar, är det naturligt att föra dem vidare tillsammans i praktiken.

Som redan beskrivits i styckena ovan om verkstäder och delaktighetsplaner, sker samutveckling i verkstäder, vid formella och informella tillfällen och på nätet. Verkstäderna som beskrivits i denna handbok samt beskrivna verkstadsmetoder kan tillämpas på vilket behov som helst av samutveckling.

Envar kan dock hitta på informella möten och pröva allt efter den egna kommunens seder, resurser och läge – nytt i arbetet kan vara att det är målmedvetet. Man bokför planerna i delaktighetsplanen och de följs årligen upp. Man utvecklar och satsar på informationsutbyte i två riktningar, och ändringar görs synliga och transparenta.

Objekt för samutveckling kan till exempel vara:

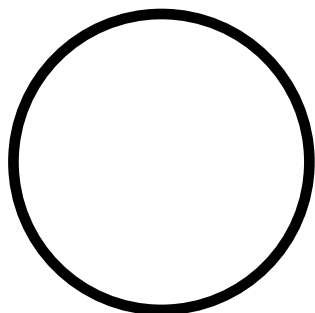
- Förbättring av informationsutbytet
- Möjligheter till hobbyer, idrott och motion.
- Kollektivtrafiken
- Frågor gällande skolan och studier
- Arbetet, karriär, yrken och affärsverksamhet
- Välbefinnande och sociala relationer
- Utveckling av kommunens och stadens miljö samt lokaler och byggnader
- Lösningar för naturen och klimatet
- Politik
- Värdar och attityder
- Ekonomi

Metoder och situationer av samutveckling, bland annat:

- Organiserade och faciliterade kreativa verkstäder
- Boendeevenemang
- Evenemang och tillfällen på skolor, utbildningsanstalter och organisationer
- Enskilda möten
- Underhållande tillfällen och evenemang
- Jippon och pop-up-tillfällen
- Diskussioner på nätet och i sociala medier samt utveckling på olika plattformar.

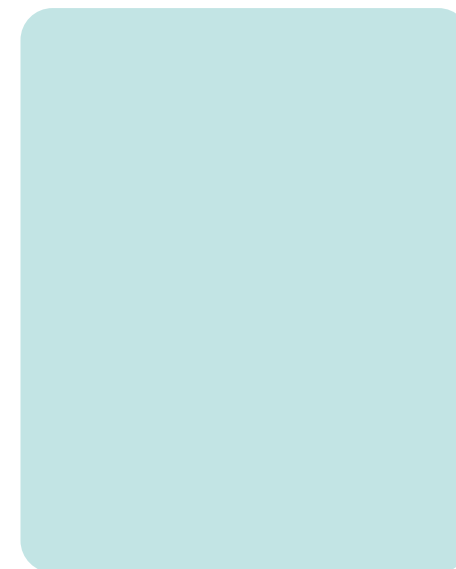
Årlig utvärdering och komplettering av delaktighetsplanen

Samutveckling, interaktion och ungdomars deltagande följer delaktighetsplanen, och under året har planen så att säga tömts ut och då ska den kompletteras igen med nya idéer och samtidigt ska man bedöma hur den har gått och om man med åtgärderna har åstadkommit det som önskats. Det kan således vara en bra idé att för ungdomar och vuxna tidsplanera en gemensam verkstad eller något annat tillfälle för att ge idéer och utvärdera, där man identifierar nya utvecklingsobjekt, gör upp planer och uppdaterar delaktighetsplanen.

Under verkstaden för idéer och utvärdering bedömer man hur planen har fungerat för året innan och hur olika projekt och utvecklingsåtgärder eller försök har framskridit och lyckats. Efter uppdateringen är det skäl att låta delaktighetsplanen cirkulera i kommunen, till exempel som bilaga till välfärdsberättelsen eller något annat årligt dokument.

Under året har
planen så att
säga tömts ut
och då ska den
kompletteras
igen med nya
idéer.

Diskussion, lärdomar och blick mot framtiden

Det är ett bra mål på lång sikt att tanken på delaktighet hamnar i kommunorganisationens struktur. Som vi sagt ligger delaktigheten i kommunerna i några få händer och ungdomarnas delaktighet i ännu färre. Alla vet dock och är medvetna om att ungdomarna – deras trivsel och att de hålls kvar – är livsviktiga för kommunerna. Därför bör man a) gärna utveckla kommunen till att bli positivare och en bra plats för ungdomar att bo och leva, och b) bjuda dem till samarbete på många olika sätt så att punkten b genuint blir verklighet i praktiken.

Vi har med avsikt valt samutveckling till ett central begrepp därför det kombinerar samarbete, utveckling och att göra tillsammans. Utveckling i sig syftar på allt är under utveckling och ser mot framtiden. Man kan även betrakta kommunalpolitiken med ögonen hos en som utvecklar – nästan vad som helst som man beslutar om och diskuterar i kommunen har att göra med förändring, reform eller något nytt materiellt eller immateriellt bygge – i praktiken således med utveckling. Samutveckling (co-creation) är en bra tankemodell och praktiska åtgärder, därför att det innehåller ett recept och medel att lyckas. Samutveckling är en väg till glädje, empowerment och fart.

Processen jämte workshoppar som presenterats i denna handbok är ännu ett utkast och egentligen endast ett förslag om det vore värt att börja pyssla med någonting i den här stilen i kommunen. Som redan sagts, är det viktigast att ungdomarna och de vuxna i kommunen hittar varandra och samstämmighet.

Under besök i kommunerna har vi sett att de skiljer sig från varandra när det gäller hur vuxna förhåller sig till ungdomar och vice versa. Som värst råder misstro och agg, som bäst förtroende och respekt. Vi vågar nästa säga att det är en valfråga i kommunen och att man även medvetet kan välja andan i kommunen.

Vi hoppas att denna handbok hjälper läsarna att medvetet välja en attityd av förtroende och respekt, och tillsammans en inspirerande och öppen atmosfär. Mången invånare i kommunen kan oavsett sin ålder eller bakgrund behöva aningen mer insikt i frågan, men gemensamma situationer, tillfällen och lösningar är ägnade för detta.

Vi har upptäckt att ungdomarna behöver:

- Mer information om vad som händer i kommunen, vad man kan delta i samt informella möten med beslutsfattarna – att info- och anslagstavlor i skolorna tas i nyttobruk och besök i skolan till exempel i form av pizzafredagar.
- Hängplatser och goda kollektiva förbindelser samt hobbymöjligheter – det är lätt att inleda samutveckling inom dessa teman! Att pruta på dessa träffar ungdomarna i alla händelser direkt, utveckling gör däremot alla gott.
- Information och möjligheter till påverkan via sociala medier – TikTok och Snapchat används av de flesta, med det är inte där heller lätt att skilja sig från mängden, och det finns även andra utmaningar, såsom nackdelarna för ungdomar som sociala medier orsakar.
- Stöd av vuxna – faddrar för ungdomsfullmäktige, delaktighetskoordinatorer och ungdomsarbetare har ett stort ansvar och en betydande roll att främja delaktighet för ungdomar – fullmäktigesalen och nämndmöten kan skrämma de unga, varför det uppmuntras att man uppsöker ungdomarna.

Vuxna önskar ofta:

- Att man överhuvudtaget fick ungdomarna att delta – d saknar dock både medel och tillfällen, om de vuxna inte ger sådana och är genuint intresserade av ungdomarnas åsikter och önskemål.
- Det skulle finnas lätta sätt med låg tröskel att möta ungdomar och få fatt i deras tänkesätt – för det är det skäl att utveckla ett slags egen modell för kommunen, hur man ordnar träffar och möten som är lämpliga för såväl ungdomar av olika typ och ålder som olika vuxna representanter för kommunen.
- Det skulle råda en god och öppen kommunikation mellan kommunala anställda och övriga grupper, och det skulle inte finnas några spänningar, och allas arbete skulle uppskattas – det finns ofta en klyfta mellan ungdomsarbetet och kommunala beslutsfattare, varför det är skäl att man synar och utvecklar även samarbetet mellan vuxna i kommunen, och deras attityder.

Framdeles hoppas vi att vi kommer åt att ta en djupare titt på samarbetet och samutveckling mellan ungdomar och vuxna samt på vad som till syvende och sist är bästa praxis i kommuner och städer av olika slag och storlek, för att utveckla lösningar som angår kommunen. Vi hoppas också att komma åt att utnyttja webben samt applikationer effektivare för att göra delaktighet mer känd och sprida verktyg, samt å andra sidan lansera lätt tillgängliga koncept för möten i verkliga livet och om samutveckling.

Hittills har vi i verksamheten på kompetenscentret betjänat enskilda kommuner till stor del, och då blir mängderna ofrånkomligen små, fastän kvaliteten skulle vara hög. Målet är att i fortsättningen nå fler olika sektorer än tidigare samt beslutsfattare i kommunerna och möjliggöra stöd för ungdomars delaktighet och att de smidigt deltar i kommunens eller stadens verksamhet.

De metoder för
samutveckling och
möten som funnits
vara bra är värda att
sparas.

Utöver verkstäderna och sätten att mötas som presenteras i denna handbok har även många organisationer färdiga modeller. Följande metoder för direkt påverkan kan och bör man ta med i årsklockan för deltagande.

Bekanta er med och pröva bland annat

Kväll om Mikä vituttaa?

innokyla.fi

-> Sök på: Mikä vituttaa? -ilta
(på finska)

Temadag för påverkan, Vaikuta!

nuortensuomi.fi/vaikuta-teemapaiva
(på finska)

Dialogpaus – Diskussion under paus mellan perioderna

dialogpaus.fi

E-panelen

digiraati.fi

För att delaktighetsarbetet ska hållas aktuellt och hela tiden förnyas bör ungdomarnas delaktighetsplan regelbundet granskas och gjorda åtgärder bedömas kritiskt. Det är värt att skaffa ett experimentellt grepp, eftersom de sätt för samutveckling och att mötas som i praktikens konstaterats var bra praxis och kan sparas och stärkas, och dåliga utan vidare kastas bort, och då blir det plats för nya försök. Samutveckling är som bäst att pröva sig fram, där man inte misslyckas. Man lär sig alltid genom experiment, oavsett hur de går.

Med dessa ord önskar vi trevliga stunder under samutveckling och en bättre framtid som byggts tillsammans!

Litteratur och länkar

Aaltonen m.fl. 2016: Samutveckling: alla talar om den, men vad är den och hur lyckas man med den? <https://www.utu.fi/fi/ajankohtaista/uutinen/yhteiskehittaminen-kaikki-siita-puhuu-mutta-mita-se-on-ja-miten-siina>

Nieminen 2020: Yhteiskehittäminen kunnissa yhteiseksi asiaksi. <https://innokyla.fi/fi/ajankohtaista/yhteiskehittaminen-kunnissa-yhteiseksi-asiaksi>

Nivala, E. ja Ryyänen, S. (2013) Kohti sosiaalipedagogista osallisuuden ideaalia. Sosiaalipedagoginen aikakauskirja (14), 9-41.

<https://nuoretjaosallisuus.fi/sv/>

THL <https://thl.fi/fi/web/hyvinvoinnin-ja-terveyden-edistamisen-johtaminen/osallisuuden-edistaminen/heikoimmassa-asemassa-olevien-osallisuus/tutkimus/osallisuusindikaattori-mittaa-osallisuuden-kokemusta>

VANUPO-kuuleminen: <https://okm.fi/vanupo>

Wanted: nuori osallistumaan: <https://opinkirjo.fi/wp-content/uploads/2019/11/mistanuorialoytyy.pdf>

